

מיצוב תפקיד רכז ההערכה במדרג הארגוני של בית-הספר היסודי

ד"ר דליה חסון-גלעד, מכללת אורנים, daliagh@gmail.com

רקע: על רקע התפתחותה המואצת של ההערכה בחינוך כפרופסיה, מוסד תפקיד חדש: 'רכז הערכה בית-ספרי' (משה"ח, 2008).

מטרה: מטרת המחקר היתה לבחון כיצד נתפש מבנה התפקיד, גבולותיו ומיצובו הראוי במדרג הארגוני של בית-הספר היסודי, על ידי אנשי חינוך, שהם שותפי התפקיד (חסון-גלעד, 2014). זיהוי המיצוב הנתפש מהווה כלי חשוב בידי המנהל, כמנהיג, לזהות יחסי כוחות מקצועיים בקרבם (שרן ושחר, 1990), ברמה הארגונית והפדגוגית כאחת. תפישות וציפיות ברורות מהתפקיד תורמות לפיתוח זהות מקצועית מובחנת, בכך שהן מצמצמות עמימות תפקיד וקונפליקטים בין תפקידים העלולים להקשות על קבלת התפקיד והטמעתו בארגון לטווח הארוך (Kahn, 1978; Colbeck, 2002; Katz &).

שיטה וממצאים: במחקר פותחה ותוקפה 'מפה ארגונית' לחשיפת התפישות של מיצוב התפקיד וההיררכיה בינו לתפקידים אחרים (טובין ודיין, 2007; Oeser & Harary, 1966). ב-32 ראיונות (מנהלים, סגנים ורכזים ב-12 בתי-ספר יסודיים) זוהו שלושה מדרגים עיקריים וששה מדרגי-משנה למיצוב התפקיד. ממצאי השאלון הכמותי (203 אנשי חינוך באותם 12 בתי-ספר) עלה כי תפקיד 'רכז ההערכה' נתפש כתפקיד פרופסיונלי הממוצב כתפקיד "מערכתי – עלי".

תרומות ומחקרי המשך: תרומתם התיאורטית של הממצאים היא בהמשגת 'הערך המוסף' של ההערכה' (Gussman, 2005) ובהכרה כי ערך התפקיד טמון בהיותו תפקיד של שיתוף והעצמה מקצועית הדדית, כ'עמית ביקורתי' (Carlson, 2009) הבוחן את עבודת עמיתו בריחוק מקצועי, מתוקף מעמדו כיסמכות אפיסטמית בהערכה (אליס, 1980) וכ- 'מחנך' (Cronbach et al., 1980), שתורם לפיתוחם המקצועי בהערכה של המנהל והצוות. אולם, שם התפקיד – 'רכז' – אינו מקיף את כל טווח המשמעויות הטמונות בו; כפרופסיונל, בחלוקה אופקית של עבודה, יחידים, ולא תפקידים, נעשים "מובילי מומחיות" (Barley, 1996), ולכן יש להמשיך ולחקור את זהותו המקצועית כ'זהות של זיקה' (Gee, 2000-2001) דרך שיוכו לקהילה העיסוקית הרחבה המיישמת מדידה והערכה בעבודתה.

התרומה המעשית היא המלצה למערכת-החינוך לרבד את התפקיד וליצור תפקיד חדש ומובחן – תפקיד רחב, 'מערכתי – עלי', הממוצב בו-זמנית מעל ולצד צוותים הניהול והפדגוגיה, בדרג ביניים חדש הכפוף למנהל בלבד. מבנה תפקידים חדש זה ייצור סטטוס ייחודי ומובחן לתפקיד רכז ההערכה ויצדיק את הדרישה לתואר שני.

מקורות

אליס, ש' (1984). השפעת הסמכות האפיסטמית העצמית על יעילותן היחסית של שיטות שינוי קוגניטיבי (הוראה) בתחומי תוכן שונים. חיבור לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת תל-אביב.

חסון-גלעד, ד"ר (2014). הזהות המקצועית של רכז ההערכה הבית-ספרי: תפישות וציפיות של אנשי חינוך. חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה", הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה.

טובין, ד' ודיין ע' (2007). מיסוד תפקיד חדש בבית-הספר: המקרה של רכז תקשוב. עיונים במינהל ובארגון החינוך, 29, 89-106.

משרד החינוך (2008). הגדרת תפקיד רכז בחוזר מנכ"ל. חוזר מנכ"ל תשסח/10, כ"ז באייר התשס"ח, 01 ביוני 2008 נדלה: 17 באוגוסט, 2008; תאריך עדכון אחרון: 20.5.2008.

<http://cms.education.gov.il/educationcms/applications/mankal/etsmedorim/8/8-1/hodaotvmeyda/h-2008-10-8-1-1.htm>

שרן, ש' ושחר, ח' (1990). ארגון ועבודת צוות במוסדות חינוך. תל-אביב: שוקן.

Barley, S. R. (1996). Technicians in the workplace: Ethnographic evidence for bringing work into organization studies. *Administrative Science Quarterly*, 41, 404-441.

Carlson, B. (2009). School self-evaluation and the 'critical friend' perspective. *Educational Research and Review*, 4, 78-85.

Colbeck, C. L. (2002). Assessing institutionalization of curricular and pedagogical reforms. *Research in Higher Education*, 43, 397-421.

Cronbach, L. J., Ambron, S., Dornbusch, S., Hess, R., Hornik, R., Phillips, D., et al. (1980). *Toward reform of program evaluation: Aims, methods, and institutional arrangements*. San Francisco: Jossey-Bass.

Gee, J. (2000-2001). Identity as an analytic lens for research in education. In W.G. Secada (Ed.), *Handbook of research on teaching* (pp. 99-125). Washington, D.C: American Educational Research Association.

Gussman, T. K. (2005). *Improving the professionalism of evaluation*. Final Report, May 31st, 2005, prepared for the Centre of Excellence in Evaluation, Treasury Board Secretariat. Retrieved 15.7.2012 from: <http://www.tbs-sct.gc.ca/cee/prof-eval-eng.asp>

Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations*. New York: Wiley.

Oeser, O. A. & Harary, F. (1966). *Role structures: A description in terms of graph theory*. In B.J. Biddle & E.J. Thomas (Eds.), *Role theory: Concepts and research* (pp. 92-201). New York: John Wiley & Sons.